EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 27. 1. 2021
COM(2021) 50 final

ZELENÁ KNIHA

O STARNUTÍ

Podpora medzigeneračnej solidarity a zodpovednosti

SK SK

1. Úvod

Starnutie ovplyvňuje počas nášho života každý jeho aspekt. Keďže v dôsledku súčasnej pandémie naďalej čelíme výzvam a bojujeme za ochranu životov a živobytia, nesmieme zabúdať na pozoruhodný vývoj: nikdy predtým sa toľko Európanov nedožívalo takého vysokého veku. Ide o významný úspech, ktorý sa dosiahol vďaka sociálnemu trhovému hospodárstvu EÚ.

V posledných piatich desaťročiach sa stredná dĺžka života pri narodení zvýšila približne o 10 rokov u mužov aj u žien. Demografické profily regiónov EÚ sa značne líšia, najmä medzi mestskými a vidieckymi oblasťami, pričom niektoré miesta výrazne starnú a v iných sa zvyšuje počet obyvateľov v produktívnom veku. Európa nie je v žiadnom prípade jediným kontinentom so starnúcim obyvateľstvom, tento proces je tu však najpokročilejší. Ako príklad možno uviesť, že dnešný medián veku 42,5 roka v Európe[1] je v porovnaní s Afrikou viac ako dvojnásobok. Tento rozdiel bude v nasledujúcich desaťročiach naďalej značný.

Tento trend významným spôsobom ovplyvňuje každodenný život ľudí a našu spoločnosť. Má vplyv na hospodársky rast, fiškálnu udržateľnosť, zdravotnú a dlhodobú starostlivosť, životné podmienky a sociálnu súdržnosť. Navyše neprimeraný vplyv pandémie na starších ľudí – pokiaľ ide o hospitalizácie a úmrtia – poukázal na niektoré výzvy, ktoré starnutie obyvateľstva predstavuje v oblasti zdravotnej a sociálnej starostlivosti. Starnutie však poskytuje aj nové príležitosti na vytváranie nových pracovných miest, podporu sociálnej spravodlivosti a zvyšovanie prosperity, napríklad v striebornej ekonomike či ekonomike starostlivosti.

Členské štáty riešia dôsledky starnutia zlepšovaním systémov vzdelávania a zručností, podporou dlhšieho a plnohodnotnejšieho pracovného života a napredovaním reforiem systémov sociálnej ochrany a dôchodkových systémov. Vzhľadom na rozsah, rýchlosť a vplyv tohto trendu v celej spoločnosti však musíme preskúmať aj **nové prístupy** a zabezpečiť, aby boli naše politiky vhodné na daný účel v ére veľkých zmien – od súbežnej zelenej a digitálnej transformácie po nové spôsoby práce a hrozbu pandémií.

Účelom tejto zelenej knihy je otvoriť **rozsiahlu politickú diskusiu o starnutí** s cieľom diskutovať o možnostiach, ako predvídať výzvy a príležitosti, ktoré prináša, a reagovať na ne, najmä so zreteľom na Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj, ktorú prijala OSN a Desaťročie zdravého starnutia, ktoré vyhlásila OSN.

Právomoci na riešenie dôsledkov starnutia sú vo veľkej miere v rukách členských štátov a EÚ má dobré postavenie na to, aby identifikovala kľúčové otázky a trendy a podporila opatrenia v oblasti starnutia na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Môže pomôcť členským štátom a regiónom pri vypracúvaní vlastných danej situácii prispôsobených politických reakcií na starnutie.

[1] Európou sa v tejto súvislosti označuje celý kontinent. Zdroj: 2019 Revision of UN World Population Prospects. [Perspektívy svetovej populácie, revízia z roku 2019] V online tabuľke údajov Eurostatu demo_pjanind sa uvádza 43,7 roka ako medián veku pre EÚ-27 v roku 2019.

V Európskom pilieri sociálnych práv[2] sa stanovuje niekoľko zásad, ktoré priamo alebo nepriamo súvisia s oblasťami ovplyvnenými starnutím, ako sú napríklad zásady týkajúce sa príjmu v starobe a dôchodkov, dlhodobej starostlivosti, zdravotnej starostlivosti, začleňovania ľudí so zdravotným postihnutím, sociálnej ochrany, rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania. Komisia čoskoro predloží akčný plán na podporu plného vykonávania Európskeho piliera sociálnych práv.

V tejto zelenej knihe sa uplatňuje **celoživotný prístup**, ktorý zohľadňuje všeobecný vplyv starnutia a zameriava sa na jeho osobné aj širšie spoločenské dôsledky. Patrí medzi ne všetko od celoživotného vzdelávania a zdravého životného štýlu až po spôsob financovania primeraných dôchodkov alebo potrebu zvýšenej produktivity a dostatok pracovnej sily na udržanie zdravotnej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti o starších ľudí.

V celoživotnom prístupe sa zohľadňuje to, že tradičné fázy vzdelávania a odbornej prípravy, práce a dôchodku sú definované čoraz voľnejšie a flexibilnejšie. Odráža sa v ňom aj to, že reakcia na starnutie obyvateľstva je vecou dosiahnutia správnej rovnováhy medzi udržateľnými riešeniami pre náš systém sociálneho zabezpečenia a posilnením **medzigeneračnej solidarity a spravodlivosti medzi mladšou a staršou generáciou**. Medzi generáciami existuje vzájomná závislosť, čo pre našu spoločnosť predstavuje výzvy, príležitosti aj otázky. Preto by mladí ľudia – a ľudia všetkých vekových kategórií – mali pri formovaní našej politickej reakcie zohrávať aktívnu úlohu.

Súčasná Komisia zaradila demografiu medzi priority **politického programu EÚ**. V júni 2020 predložila správu[3], v ktorej sa uvádzajú kľúčové fakty, pokiaľ ide o demografické zmeny a ich pravdepodobné dôsledky. Táto zelená kniha je prvým výsledkom uvedenej správy a otvára diskusiu o jednej z kľúčových demografických zmien v Európe. Diskusia bude inkluzívna a bude vychádzať z činnosti ostatných inštitúcií a orgánov EÚ[4], ktoré sa aktívne zapájajú do diskusie o demografických výzvach.

2. Položenie základov

Roky od raného detstva až po ranú dospelosť nás ovplyvňujú po zvyšok nášho života. Faktory ako skúsenosti, poznatky, a zvyky, ktoré si osvojíme, formujú naše vyhliadky do budúcnosti, zdravie a životné podmienky. Včasné **položenie správnych základov** môže pomôcť predchádzať niektorým problémom spojeným so starnutím, obmedziť ich a oddialiť.

---

[2] https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sk

[3] Správa o vplyve demografickej zmeny v Európe [COM(2020) 241 final, 17. 6. 2020].

[4] Napríklad Závery Rady o demografických výzvach – ďalší postup (8668/20 z 8. 6. 2020); Závery Rady o ľudských právach, účasti a životných podmienkach seniorov v ére digitalizácie (11717/2/20 z 9. 10. 2020); Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru s názvom Demografické výzvy v EÚ vzhľadom na hospodárske a rozvojové nerovnosti z 5. mája 2020 a stanovisko Výboru regiónov s názvom Demografické zmeny: návrhy na meranie a riešenie ich negatívnych dôsledkov v regiónoch EÚ zo 14. októbra 2020. Európsky parlament takisto pripravuje správu s názvom *Old continent growing older – possibilities and challenges related to ageing policy post 2020* [Starnutie starého kontinentu – možnosti a výzvy súvisiace s politikou v oblasti starnutia po roku 2020].

Prosperujúca starnúca spoločnosť je možná najmä vďaka týmto dvom koncepciám politiky: zdravé a aktívne starnutie a celoživotné vzdelávanie. Keďže sú oba prístupy relevantné počas celého života, fungujú najlepšie, keď sa začnú uplatňovať už v ranom veku. Je dôležité chápať, že vysoké úrovne vzdelania a dobrá zdravotná starostlivosť sa navzájom posilňujú.

2.1. Zdravé a aktívne starnutie

Zdravé a aktívne starnutie je spojené s podporovaním zdravého životného štýlu počas celého nášho života a zahŕňa aj naše modely spotreby a výživy, ako aj úroveň fyzickej a sociálnej aktivity. Pomáha znižovať riziko obezity, cukrovky a iných neprenosných ochorení, ktoré sú na vzostupe. Kardiovaskulárne choroby a rakovina patria medzi hlavné príčiny odvrátiteľných úmrtí Európanov vo veku do 75 rokov[5]. Zdravé a aktívne starnutie má pozitívny vplyv na trh práce, mieru zamestnanosti a naše systémy sociálnej ochrany, a tým aj na rast a produktivitu hospodárstva.

Zdravé a aktívne starnutie je osobnou voľbou a zodpovednosťou, vo veľkej miere však závisí od prostredia, v ktorom ľudia žijú, pracujú a socializujú sa. **Významnú podpornú úlohu môže zohrávať verejná politika**. Proaktívne opatrenia môžu pomôcť predchádzať chorobám a odhaľovať ich a takisto chrániť ľudí pred následkami zlého zdravotného stavu. Môžu pomôcť zaistiť, aby bolo rozhodnutie zdravo a aktívne starnúť ľahšie, a to aj pre tých, ktorí sa nachádzajú v zraniteľnej situácii. Pre deti a mladých ľudí existujú inovačné spôsoby podpory zdravého životného štýlu, medzi ktoré patria digitálne technológie, hry, vzdelávacie platformy a aplikácie. Personalizovaná medicína môže v počiatočnom štádiu pomôcť identifikovať ľudí, u ktorých neskôr v živote existuje riziko vývoja určitých chorôb.

Hoci za svoje politiky v oblasti zdravia nesú zodpovednosť členské štáty, EÚ môže podporovať ich opatrenia, a to aj prostredníctvom nového programu EU4Health, napríklad v oblasti boja proti rakovine, demencii, v oblasti duševného zdravia a podpory zdravej výživy a zdravých stravovacích návykov, ako aj pravidelnej fyzickej aktivity. Na podporu tejto snahy bol vypracovaný európsky plán na boj proti rakovine s cieľom riešiť celú cestu v súvislosti s chorobou, počnúc prevenciou až po podporu pacientov, ktorým sa rakovinu podarilo prekonať. Monitorovanie a výmena informácií o vnútroštátnych iniciatívach v oblasti zdravia môže pomôcť znížiť rozdiely v prístupe a poskytovaní starostlivosti medzi krajinami a v rámci nich.

2.2. Vzdelávanie a odborná príprava z hľadiska celoživotného vzdelávania

Súčasťou reakcie na výzvy spojené so starnutím je **celoživotné vzdelávanie** – investovanie do vedomostí, zručností a kompetencií ľudí počas celého života. Nepretržité investovanie do vzdelávania má mnoho pozitívnych účinkov: získavanie a aktualizácia zručností pomáha ľuďom zotrvať v zamestnaní, úspešne zvládnuť zmeny pracovného miesta a profesionálne napredovať, udržať sa v práci a zvýšiť spokojnosť s prácou. Celoživotné vzdelávanie je v rýchlo sa meniacom svete nevyhnutnosťou, keďže kariéra a príležitosti na vzdelávanie sa menia rýchlym tempom. Kontinuálne vzdelávanie môže tiež pomôcť oddialiť nástup demencie a zabrániť poklesu kognitívnych schopností súvisiacemu so starobou. Je to aj spôsob, ako môžu starší ľudia zohrávať aktívnu úlohu v spoločnosti. Rozvoj občianskych kompetencií je dôležitý pre celoživotnú demokratickú účasť.

---

[5] Zdroj: Eurostat (online tabuľka údajov: HLTH_CD_APR a Preventable and treatable mortality statistics [štatistika odvrátiteľných úmrtí]

Celoživotné vzdelávanie je najúčinnejšie, keď sa s ním začne v rannom veku. Prvé roky života sú pre rozvoj kognitívnych a sociálnych zručností rozhodujúce. Z dôkazov vyplýva, že prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v **ranom detstve** má dlhodobý vplyv na výsledky dosiahnuté v škole aj mimo nej. Napriek zlepšeniam v oblasti **školského vzdelávania a odbornej prípravy** príliš veľa mladých ľudí stále predčasne ukončuje školskú dochádzku a má veľké problémy so základnými zručnosťami, ako je čítanie, či v oblasti prírodných vied a matematiky. To isté platí pre dospelých. Je znepokojujúce, že jednému z piatich mladých ľudí v Európe chýbajú základné digitálne zručnosti. Študenti zo znevýhodneného prostredia majú väčšie zastúpenie medzi študentmi s nedostatočnými výsledkami. Z dôkazov takisto vyplýva riziko pasce nízkej kvalifikácie, t. j. ľudia s vyššou úrovňou zručností sa zvyčajne zapájajú do vzdelávacích činností častejšie, zatiaľ čo u ľudí s nižšou úrovňou základných zručností to tak nie je.

Existuje veľký potenciál na rozvoj zručností starších ľudí, ako aj na zlepšenie ich potvrdzovania a dostupnosti poradenstva v oblasti voľby povolania. **Vzdelávanie a odborná príprava dospelých** pomáhajú zlepšiť zamestnateľnosť v meniacom sa svete práce, keďže vyvíjajúce sa potreby zručností, najmä z dôvodu zelenej a digitálnej transformácie, prinášajú potenciál pre nové pracovné miesta.

Toto všetko je jadrom vykonávania európskeho programu v oblasti zručností, ktorý Komisia nedávno prijala[6]. Okrem toho sa vytvorením európskeho vzdelávacieho priestoru[7] do roku 2025 usilujeme o prístup ku kvalitnému vzdelávaniu pre všetkých s osobitným zreteľom na tých, ktorým hrozí väčšie riziko nedostatočných výsledkov a sociálneho vylúčenia.

2.3. Územné aspekty v prístupe k vzdelávaniu

Prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave nemožno považovať za samozrejmosť, najmä v **regiónoch s nízkou hustotou obyvateľstva**, v ktorých ľudia zrejme musia do príslušných zariadení cestovať na dlhé vzdialenosti. Nízka pôrodnosť v kombinácii s emigráciou mladých ľudí môže vo vidieckych a vzdialených regiónoch znížiť dopyt po školskom vzdelávaní.

To môže viesť k začarovanému kruhu: počet detí môže klesnúť na takú nízku úroveň, že zachovanie školy sa ťažko dá odôvodniť. V dôsledku toho je pre rodiny s deťmi menej atraktívne, aby sa do takéhoto regiónu presťahovali, alebo v ňom zostali.

Prechod na **dištančné vzdelávanie** stimulovaný pandémiou COVID-19 priniesol určité poznatky, pokiaľ ide o využívanie digitálnych technológií vo vzdelávaní a odbornej príprave. Ďalej však zdôraznil aj nerovnosti, ktorým čelia vidiecke komunity pri prístupe k digitálnym službám. Vidiecke a vzdialené regióny s väčšou pravdepodobnosťou potrebujú investície do pripojiteľnosti a je menej pravdepodobné, že majú prístup k cenovo dostupnému a kvalitnému širokopásmovému pripojeniu a že disponujú zariadeniami a zručnosťami potrebnými na jeho využívanie. Pre niektoré deti to znamená, že počas pandémie nemôžu pokračovať v štúdiu, čím sa prehlbujú už existujúce nerovnosti so spolužiakmi v lepšie vybavených regiónoch. V rámci nových prístupov sa môže kombinovať výučba v triede s kvalitným digitálnym vzdelávaním, aby sa zlepšil prístup k vzdelávaniu a odbornej príprave

[6] COM(2020) 274 final, 1. 7. 2020
[7] COM(2020) 625 final, 30. 9. 2020

v mestských aj vidieckych oblastiach. V pláne digitálneho vzdelávania[8] sa navrhuje komplexný prístup k digitálnemu vzdelávaniu a vzdelávaniu na úrovni EÚ.

1. *Ako možno podporovať politiky zdravého a aktívneho starnutia už od raného veku jednotlivca a počas celého jeho života? Ako možno deti a mladých ľudí lepšie pripraviť vzhľadom na perspektívu dlhšej strednej dĺžky života? Aký druh podpory môže EÚ poskytovať členským štátom?*
2. *Aké sú najvýznamnejšie prekážky celoživotného vzdelávania počas života? V ktorej fáze života by riešenie týchto prekážok malo najväčší zmysel? Ako by sa to malo konkrétne riešiť vo vidieckych a vzdialených regiónoch?*

3. Čo najlepšie využitie nášho pracovného života

Počet obyvateľov v produktívnom veku v EÚ sa už desať rokov znižuje a predpokladá sa, že tento trend bude pokračovať[9]. Keďže celkový počet obyvateľov zostáva rovnaký, riziko nedostatku pracovných síl sa zvyšuje. To zase sťažuje udržanie produkcie a poskytovania služieb a v konečnom dôsledku má vplyv na našu prosperitu a životné podmienky. S cieľom kompenzovať **ubúdajúce obyvateľstvo v produktívnom veku** by EÚ a jej členské štáty mali podporovať politiky, ktoré na trh práce privedú viac ľudí, umožnia dlhší pracovný život a zvýšia produktivitu. Primeranými investíciami na podporu vyrovnávania rozdielov medzi regiónmi by sa takisto mohol lepšie využiť potenciál menej rozvinutých regiónov, t. j. regiónov s HDP na obyvateľa nižším ako 75 % priemeru EÚ.

3.1. Začlenenie väčšieho počtu ľudí do pracovnej sily

Problém starnúcej spoločnosti s ubúdajúcim obyvateľstvom v produktívnom veku môže zmierniť vysoká účasť na trhu práce a dlhší pracovný život[10]. Diskriminácia v práci – alebo pri jej hľadaní – je však rozšírená a určité skupiny môže postihovať viac. Je potrebné zabezpečiť, aby ľudia s menšinovým rasovým alebo etnickým pôvodom mohli naplno využiť svoj potenciál, čo povedie k lepším sociálnym a hospodárskym výsledkom pre všetkých. V tejto súvislosti je kľúčové pokračovať v práci na budovaní Únie rovnosti a v plnej miere vykonávať existujúce právne nástroje.

Miera zamestnanosti **žien** (vo veku 20 – 64 rokov) v EÚ zostáva o 11,7 percentuálneho bodu nižšia ako u mužov a viac žien zvyčajne pracuje na kratší pracovný čas napriek tomu, že vysokoškolské vzdelanie dosahuje viac žien ako mužov[11].

Opatrenia na podporu rovnocennej účasti žien a mužov na platenej aj neplatenej práci v rodine môžu pomôcť zvýšiť mieru zamestnanosti žien, a to aj podporovaním ľudí a rodín pri dosahovaní lepšieho zosúladenia práce a súkromného života. Ak by boli opatrenia na zlepšenie **rodovej rovnosti** na trhu práce a odstránenie rodových rozdielov spojené so štrukturálnymi opatreniami reformujúcimi daňové systémy a systémy sociálneho zabezpečenia, mohli by viesť k zvýšeniu

8 COM(2020) 624 final, 30. 9. 2020
9 Zdroj: Online tabuľky Eurostatu demo_pjan and proj_19np
10 JRC, *Demographic Scenarios for the EU:* [Demografické scenáre pre EÚ] *Migration, Population and Education*, [Migrácia, obyvateľstvo a vzdelávanie] 2019.
11 Zdroj: Online tabuľka Eurostatu lfsi_emp_a.

účasti mužov na práci v domácnosti a starostlivosti o rodinu. Niekoľko kľúčových opatrení v tejto oblasti sa už stanovilo v stratégii EÚ pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025[12].

Z najnovších údajov[13] vyplýva, že 5,4 % žien (a 2,2 % mužov) vo veku 18 – 64 rokov skrátilo svoj pracovný čas alebo viac ako na mesiac prerušilo zamestnanie, aby opatrovali chorých a/alebo starších príbuzných so zdravotným postihnutím. Lepšia dostupnosť kvalitnej starostlivosti o deti, formálnej dlhodobej starostlivosti a podpora neformálnych opatrovateľov by nielenže pomohli uspokojiť rastúce potreby starších ľudí, ale zároveň by umožnili väčšiemu počtu pracovníkov – najmä ženám – vstúpiť na trh práce a zotrvať na ňom.

Ak by **ľudia s migrantským pôvodom** mohli vykonávať prácu zohľadňujúcu ich kvalifikáciu a zručnosti, mohli by sa lepšie integrovať. Prispelo by to k zlepšeniu sociálnej súdržnosti, hospodárskemu rastu a zníženiu nerovností.

Legálna migrácia môže pomôcť vyplniť nedostatok zručností, a tým riešiť potreby trhu práce. Vysoko vzdelaní migranti sú v porovnaní s priemernými pracovníkmi nadmerne kvalifikovaní na prácu, ktorú vykonávajú. Využitie potenciálu migrantiek je obzvlášť náročné v dôsledku štrukturálnych prekážok, ako je prístup ku kvalitnej a cenovo dostupnej starostlivosti o deti. Komisia v novembri 2021 predložila nový akčný plán pre integráciu a začlenenie na roky 2020 – 2027[14], ktorý berie do úvahy rozdielnu situáciu populácií migrantov a podporuje členské štáty a ďalšie príslušné zainteresované strany pri hľadaní primeranej reakcie v rámci svojich integračných politík a politík začleňovania. Komisia v nadväznosti na nový pakt o migrácii a azyle[15] nedávno uzavrela verejnú konzultáciu o budúcnosti legálnej migrácie EÚ a navrhne niekoľko opatrení vrátane balíka opatrení týkajúcich sa talentu a zručností s možnosťami rozvoja okruhu talentov EÚ.

Takisto existuje potenciál na riešenie nedostatku pracovnej sily zvýšením zamestnanosti **osôb so zdravotným postihnutím**, čo vyžaduje primerané úpravy a prístupné pracovné prostredie.

Miera zamestnanosti **starších pracovníkov** v EÚ je aj napriek nedávnemu nárastu naďalej nižšia ako priemer. V roku 2019 bolo zamestnaných len 59,1 % ľudí vo veku 55 – 64 rokov v porovnaní so 73,1 % všetkých ľudí vo veku 20 – 64 rokov[16]. Riziko dlhodobej nezamestnanosti sa po dosiahnutí veku 50 rokov zvyšuje[17]. Mnohí starší pracovníci sa stretávajú s ťažkosťami, pokiaľ ide o prijímanie do zamestnania, prístup k možnostiam odbornej prípravy, zmeny zamestnania a úlohy prispôsobené veku. Uľahčovanie účasti starších ľudí na trhu práce by sa mohlo viac podporovať, napríklad aj prostredníctvom fiškálnych stimulov pre zamestnávateľov, aby zamestnávali starších pracovníkov.

V niektorých odvetviach, ako je poľnohospodárstvo, pracujú ľudia až do dosiahnutia vyššieho veku, a to buď na základe vlastnej voľby, alebo kvôli svojim životným podmienkam, chýbajúcim nástupcom alebo z dôvodu nízkeho dôchodkového zabezpečenia. Fyzické aspekty – či už ergonomické alebo súvisiace s prístupnosťou – a pružné pracovné

12 COM(2020) 152 final, 5. 3. 2020

13 Výberové zisťovanie pracovných síl, [Care for incapacitated relatives] [Opatrovanie príbuzných odkázaných na pomoc].

14 COM(2020) 758 final, 24. 11. 2020.

15 COM(2020) 609 final, 23. 9. 2020

16 Zdroj: Online tabuľka Eurostatu lfsi_emp_a

17 Zdroj: lfsa_upgan.

podmienky by starším pracovníkom umožnili ich odchod do dôchodku oddialiť, ak sa tak rozhodnú. Pracovné úrazy a choroby z povolania sú s pribúdajúcim vekom nebezpečnejšie. Dobré **pracovné podmienky** vrátane náležitej bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci pomáhajú chrániť zdravie pracovníkov všetkých vekových kategórií, čím podporujú dobré podmienky na pracovisku a znižujú mieru predčasného odchodu do dôchodku. Pracovníci môžu využiť podporu digitálnych technológií, ktoré im ponúkajú lepšie prispôsobené pracovné prostredie s personalizovanými systémami s využitím IKT, nositeľnými zariadeniami a mobilnými zdravotnými aplikáciami.

Podnikanie starších ľudí môže viesť k predĺženiu pracovného života, zníženiu nezamestnanosti v starobe, zlepšeniu sociálneho začlenenia starších osôb a posilneniu inovácií prostredníctvom začínajúcich podnikov. Môže podporiť medzigeneračné vzdelávanie a zabezpečiť prenos vedomostí. Zvyšovanie informovanosti o podnikaní ako možnosti kariéry v neskoršom veku môže pomáhať v boji proti starnutiu ako potenciálnej prekážke takejto činnosti. V rámci verejnej politiky sa starší podnikatelia môžu podporovať odstránením demotivačných faktorov v daňových systémoch a systémoch sociálneho zabezpečenia, poskytovaním dobre cieleného poradenstva a zabezpečením prístupu k finančným prostriedkom.

3.2. Produktivita, inovácie a podnikateľské príležitosti

Rast produktivity sa v posledných desaťročiach spomalil vo všetkých vyspelých ekonomikách. V súvislosti s ubúdajúcim obyvateľstvom v produktívnom veku je **vyššia produktivita** kľúčovým faktorom na podporu udržateľného a inkluzívneho hospodárskeho rastu a vyššej životnej úrovne v EÚ. Zelená a digitálna transformácia predstavuje príležitosť na oživenie rastu produktivity na základe podpory **inovácií** vo forme nových technológií a obchodných modelov. Inovácie môžu takisto pomôcť zlepšiť efektívnosť využívania zdrojov, zatiaľ čo technológie na úsporu pracovnej sily môžu zmierniť výzvy, ktoré vyplývajú z toho, že klesá počet obyvateľov v produktívnom veku.

Na stimuláciu inovácií a podporu zavádzania nových technológií sú kľúčové primerané a efektívne **investície do výskumu a vývoja a do nehmotných aktív vo všeobecnosti** . Pri podpore produktivity a inovácií takisto zohráva úlohu efektívny systém verejnej správy a súdnictva, priaznivé podnikateľské prostredie, účinné politiky hospodárskej súťaže a spravodlivý, transparentný a efektívny systém dotácií a daní v súlade s dlhodobými cieľmi sociálnej a environmentálnej udržateľnosti.

Jednu z príležitostí pre EÚ predstavuje **strieborná ekonomika** – tento pojem sa vzťahuje na všeobecný posun v dopyte po produktoch a službách, ktorý zohľadňuje osobitné potreby a preferencie starších ľudí. Očakáva sa, že strieborná ekonomika vzrastie približne o 5 % ročne z 3,7 bilióna EUR v roku 2015 na 5,7 bilióna EUR v roku 2025[18].

Strieborná ekonomika môže priniesť nové **pracovné príležitosti** v odvetviach, ako je cestovný ruch, inteligentné domácnosti, ktoré podporujú nezávislý život, podporné technológie, dostupné produkty a služby, servisná robotika, wellness, kozmetika a móda, bezpečnosť, kultúra, osobná a automatizovaná mobilita a bankovníctvo. **Inovácie vo vede**

[18] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/silver-economy-study-how-stimulate-economy-hundreds-millions-euros-year

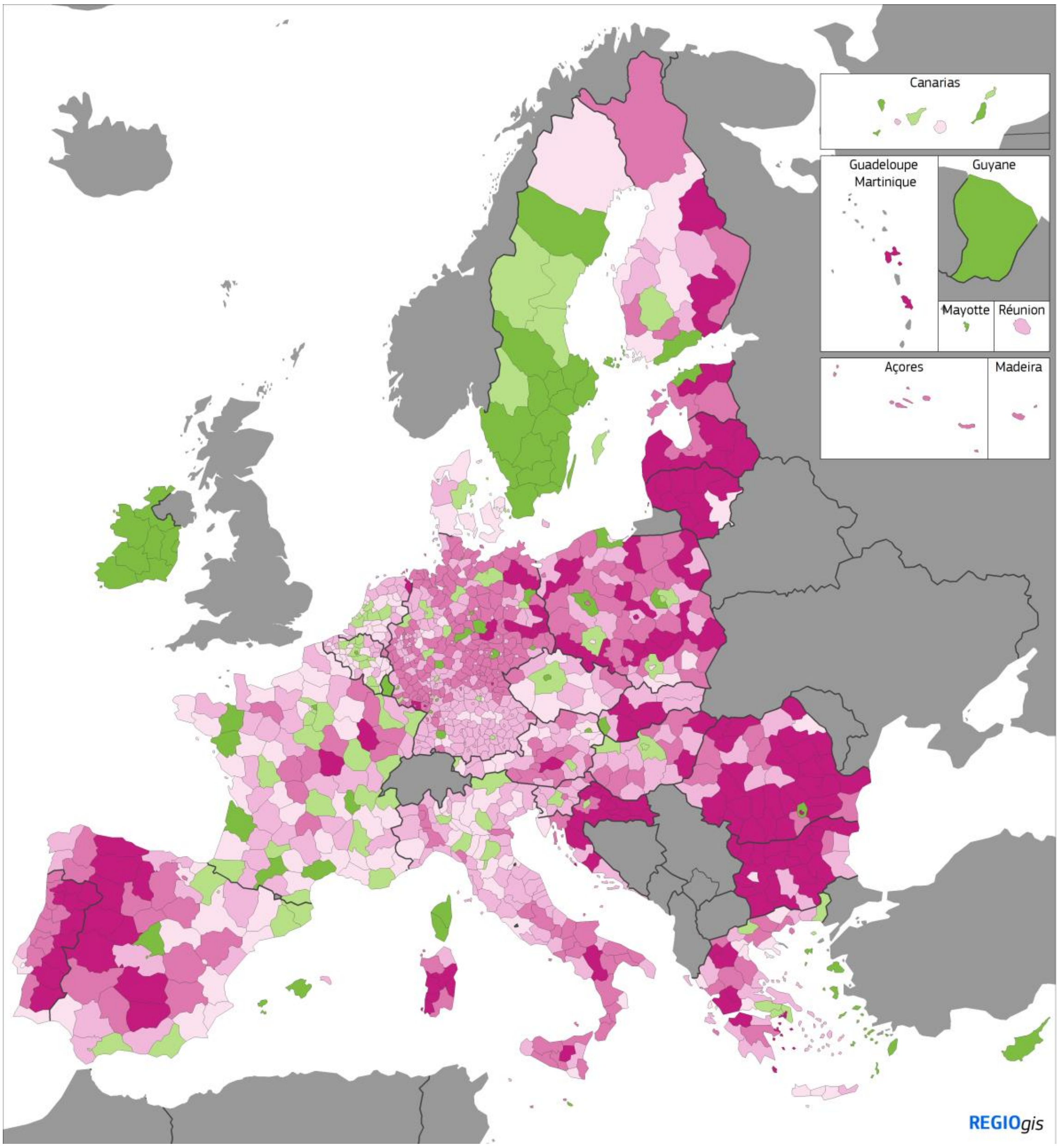
a zdravotníctve takisto podporia príležitosti pre vývojárov technológií a kvalifikovaných zdravotníckych pracovníkov a opatrovateľov a zároveň budú potrebným prelomom v reakcii na starnúcu spoločnosť.

Telemedicína, aplikácie pre smartfóny a biosenzory na diagnostiku a monitorovanie na diaľku môžu zlepšiť výsledky pacientov. Nové podporné technológie môžu rozšíriť samostatnosť, nezávislosť a účasť starších ľudí so zdravotným postihnutím. Rozvinutý trh **produktov a služieb pre zdravé a aktívne starnutie** by mohol prispieť k zlepšeniu efektívnosti systémov zdravotnej a sociálnej starostlivosti, čo by mohlo zvýšiť ich udržateľnosť.

3.3. Zamestnanosť a produktivita z územného hľadiska

Na nasledujúcej mape je znázornené predĺženie pracovného života potrebné na boj proti starnutiu obyvateľstva v regiónoch EÚ. Predpokladá sa, počet obyvateľov v produktívnom veku bude v rokoch 2020 – 2040 rásť len v jednom z piatich regiónov EÚ. Medzi tieto regióny často patrí hlavné mesto, ďalšie veľké mesto a/alebo ich predmestia. Podniky v niektorých regiónoch s rastúcim počtom obyvateľov v produktívnom veku budú môcť ľahšie obsadiť voľné pracovné miesta a rozšíriť svoje podnikanie. Je však pravdepodobnejšie, že podniky v regiónoch s ubúdajúcim obyvateľstvom v produktívnom veku budú čeliť nedostatku pracovnej sily, ak sa nezvýši jej mobilita. V dôsledku toho budú musieť viac investovať do technológií a inovácií, ktoré šetria prácu, ak budú chcieť vyrobiť rovnaké množstvo tovaru alebo služieb.

Mapa 1. Predpokladaný maximálny produktívny vek na udržanie stabilného počtu obyvateľov v produktívnom veku, 2040

Predpokladaný maximálny vek odchodu do dôchodku, ktorý udrží počet obyvateľov v produktívnom veku stabilný 2040

Vek

- <= 62 — Regióny, v ktorých sa predpokladá zvýšenie počtu obyvateľov v produktívnom veku
- 63 – 65
- 66 – 68 — Regióny, v ktorých by mohlo predĺženie produktívneho života udržať počet obyvateľov v produktívnom veku stabilný
- 69 – 71
- 72 – 75 — Regióny, v ktorých sa bude aj napriek predĺženiu produktívneho života počet obyvateľov v produktívnom veku naďalej znižovať
- >= 76

Maximálny vek odchodu do dôchodku v roku 2040, ktorý by udržal celkový počet obyvateľov v produktívnom veku (20 – 64) stabilný v porovnaní s rokom 2020.
Zdroj: GR REGIO na základe regionálnych demografických prognóz

0 500 Km

Potenciál menej rozvinutých regiónov vrátane vidieckych regiónov možno ďalej preskúmať, napríklad s cieľom využiť príležitosti vznikajúce v súvislosti so striebornou

ekonomikou. Politika súdržnosti zohráva pri podpore ich rozvoja významnú úlohu. Vidiecke oblasti v Európe sa výrazne líšia, pričom niektoré dosahujú z hospodárskeho a sociálneho hľadiska dobré výsledky, iné však z tohto hľadiska upadajú. Kvalita života sa často považuje za lepšiu vo vidieckych oblastiach než v mestách. Ľudí z miest láka blízkosť k prírode, čisté ovzdušie, pocit spolupatričnosti a lacnejšie bývanie. Ak sú vybavené dostatočnou základnou infraštruktúrou, možnosťami dopravy a podmienkami pre hospodársku činnosť, môžu byť atraktívne pre ľudí v produktívnom veku aj pre starnúce obyvateľstvo.

Ako sa ukázalo počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19, s prístupom ku kvalitnému vzdelávaniu a kvalitným pracovným príležitostiam môže vzdialeným územiam pomôcť aj **digitálna pripojiteľnosť**. Kríza takisto poukázala na potenciál telepráce v niektorých povolaniach ako spôsob, ako sa vyhnúť dochádzaniu do zamestnania so všetkými jeho dôsledkami, čo sa týka znečistenia ovzdušia a využívania času.

Príležitosti na rozvoj môžu zvýšiť **infraštruktúra** – od dopravy, škôl, pripojiteľnosti až po bývanie či poštové siete a zdravotnú starostlivosť, a poskytovanie **služieb**, ako je vzdelávanie a odborná príprava, zdravotná a dlhodobá starostlivosť, musia sa však prispôsobiť miestnym potrebám.

3. *Aké inovatívne politické opatrenia na zlepšenie účasti najmä starších pracovníkov na trhu práce by sa mali podrobnejšie zvážiť?*
4. *Je na úrovni EÚ potrebných viac politík a opatrení, ktoré by podporili podnikanie starších ľudí? Aký druh podpory je potrebný na úrovni EÚ a akým spôsobom môžeme stavať na úspešných príkladoch sociálnych inovácií, ako je mentorstvo medzi mladými a staršími podnikateľmi?*
5. *Ako môžu politiky EÚ pomôcť menej rozvinutým regiónom a vidieckym oblastiam zvládnuť starnutie a vyľudňovanie? Ako môžu územia EÚ postihnuté dvojitým problémom vyľudňovania a starnutia obyvateľstva lepšie využívať striebornú ekonomiku?*

4. Nové príležitosti a výzvy pri odchode do dôchodku

Nikdy predtým v európskych dejinách tak veľa ľudí nemalo taký dlhý a zdravý život. Viac ľudí než kedykoľvek predtým zostáva po odchode do dôchodku dlhšie aktívnych, predlžuje si pracovnú kariéru a zúčastňuje sa na sociálnych aktivitách. Vďaka zdravšiemu životnému štýlu a pokroku v medicíne (lepšia prevencia, diagnostika a liečba ochorení) sa väčšina dôchodcov teší dobrému zdraviu a môže si vybrať, ako budú tráviť svoj čas[19]. Tieto nové skutočnosti menia naše vnímanie starnutia a poukazujú na významný prínos starších ľudí pre spoločnosť a hospodárstvo prostredníctvom medzigeneračného vzdelávania a súdržnosti.

Fáza dôchodku zároveň predstavuje výzvy pre jednotlivcov, ale aj pre systémy sociálnej ochrany, ktoré ich podporujú. Zabezpečenie primeranosti, cenovej dostupnosti a udržateľnosti dôchodkových systémov si vyžaduje, aby sme kriticky posúdili, ako sú súčasné dôchodkové systémy schopné riešiť výzvy spojené s rýchlo starnúcim obyvateľstvom.

[19] Zdroj: Eurostat, *Ageing Europe* [Starnúca Európa], vydanie 2020

4.1. *Zostať aktívni*

Dobrovoľnícka činnosť môže podporovať medzigeneračnú solidaritu a spoluprácu, vytvárať hodnoty a prinášať prospech mladým aj starším, pokiaľ ide o vedomosti, skúsenosti a sebadôveru. Dobrovoľníctvo má zároveň dôležitú hospodársku hodnotu. Z údajov vyplýva, že približne pätina ľudí vo veku 65 – 74 rokov sa zúčastňuje na formálnej dobrovoľníckej činnosti, zatiaľ čo ľudia vo veku nad 75 rokov zostávajú aktívni, ak to umožňuje ich zdravie[20]. Počas pandémie COVID-19 dôchodcovia pomáhajú svojím komunitám tak, že sa vrátili ako zdravotnícki alebo ošetrovateľskí pracovníci alebo poskytujú dobrovoľnícke služby, aby odbremenili ostatných v ich každodenných povinnostiach.

Mnohí, predovšetkým staršie ženy, sú najmä v rámci svojich rodín **neplatenými opatrovateľmi** (svojich rodičov, partnerov, detí alebo vnúčat) a pomáhajú tak generácii v produktívnom veku zosúladiť pracovný a rodinný život.

Medzigeneračné vzdelávanie vrátane mentorstva alebo výmeny skúseností umožňuje mladým aj starším ľuďom vymieňať si vedomosti a schopnosti. Medzigeneračné vzdelávanie sa mnohokrát uskutočňuje v komunitách na neformálnej úrovni, pri činnostiach knižníc a múzeí, kultúrnych, športových alebo iných združení, náboženských inštitúcií atď.

Aktívne starnutie podporuje aj aktívny **pohyb**. Chôdza a cyklistika sú obľúbené v mnohých členských štátoch, a to aj u ľudí nad 65 rokov. Nové formy elektrickej mobility, najmä elektrické bicykle, už teraz predstavujú pružnú reakciu na potreby niektorých starších ľudí v oblasti mobility a umožňujú im využívať aktívny spôsob dopravy a zároveň znižovať emisie z nej.

4.2. *Chudoba v starobe*

Pre väčšinu ľudí je odchod do dôchodku spojený s poklesom príjmov a niektorým z nich dokonca hrozí riziko **chudoby v starobe**. Ako ľudia starnú, čelia čoraz rastúcim finančným rizikám, ktoré napríklad súvisia s potrebou zdravotnej starostlivosti a najmä dlhodobej starostlivosti.

Hlavným zdrojom príjmu väčšiny dôchodcov sú dôchodky. Aby sa zabezpečilo, že dôchodky budú vzhľadom na vyššiu strednú dĺžku života naďalej primerané, ľudia budú musieť v budúcnosti pracovať dlhšie. Niektorí z nich však budú viac než iní čeliť vyššiemu riziku chudoby v starobe vrátane energetickej chudoby. Týka sa to najmä osôb, ktoré mali nízke príjmy, či osôb, ktoré prerušili kariéru alebo pracovali na pracovných miestach alebo v povolaniach, ktoré poskytovali obmedzenú ochranu, ako sú pracovníci s neštandardnými zmluvami a samostatne zárobkovo činné osoby.

Pre osobitné skupiny je riziko aj naďalej vyššie. **Ženy** zvyčajne zarábajú menej, majú kratšiu, menej lineárnu kariéru, pracujú na kratší pracovný čas a vykonávajú viac neplatených opatrovateľských povinností. Dôchodky žien v EÚ sú v priemere o 29,5 % nižšie ako dôchodky mužov[21]. V roku 2019 bolo 37 % **migrantov** z tretích krajín ohrozených chudobou

[20] Viac informácií nájdete v online tabuľke Eurostatu: ilc_scp19

[21] Zdroj: Online tabuľka Eurostatu ilc_pnp13.

a sociálnym vylúčením v porovnaní s 22 % migrujúcich občanov EÚ[22]. V nadchádzajúcich rokoch môžu v dôsledku kratšej kariéry v rámci EÚ čeliť vyššiemu riziku chudoby v starobe.

Osobitným problémom môžu čeliť **starší ľudia so zdravotným postihnutím**. Ľudia, ktorí zdravotné postihnutie nadobudnú v produktívnom veku, často využívajú podporu súvisiacu s trhom práce, aby kompenzovali stratu príjmu a mimoriadne výdavky. Hoci je táto podpora v mnohých prípadoch nepostačujúca, často sa stáva, že ľudia, ktorí zdravotné postihnutie nadobudnú po odchode do dôchodku, na tieto dávky nemajú nárok.

Kolónka 1. Samostatnosť, účasť a práva starších ľudí

Európsky pilier sociálnych práv slúži ako kompas na ceste k lepším pracovným a životným podmienkam a skutočným sociálnym právam pre všetkých, bez ohľadu na vek. Obsahuje niekoľko zásad, ktoré sa zameriavajú na výzvy súvisiace so starnutím.

Starší ľudia sa často ocitajú v zraniteľnej situácii; niektorí z nich viacerými spôsobmi, napríklad osoby so zlým zdravotným stavom[23], osoby z etnickej alebo náboženskej menšiny alebo LGBTQI osoby. Niektorí môžu potrebovať pomoc priamo súvisiacu s ochranou seba samých alebo ich majetku, napríklad pokiaľ ide o správu ich o financií či lekárskych ošetrení. Poukázalo sa na to aj v nedávnom novom programe pre spotrebiteľov[24]. Zraniteľní starší ľudia môžu byť okrem toho vystavení aj riziku zneužívania, a to napríklad vo forme zanedbávania alebo fyzického či duševného násilia. Veľká daň, ktorú si pandémia od zraniteľných starších ľudí vyžiadala, poukazuje na význam ochrany ich samostatnosti, zdravia a životných podmienok.

Prístup k tovaru, službám vrátane verejných služieb a účasť na politickom, spoločenskom a kultúrnom živote si čoraz viac vyžaduje digitálne zručnosti. Technologický vývoj môže viesť k zvýšeniu zraniteľnosti starších ľudí, napríklad ak sú s digitálnymi nástrojmi menej oboznámení, alebo sa im s nimi ťažšie pracuje či majú obmedzený prístup k digitálnym technológiám. V dôsledku toho je väčšie riziko, že stanú obeťou podvodu, oklamania a nečestných obchodných praktík, ako sa ukázalo počas pandémie a obmedzenia pohybu. Obzvlášť zraniteľní môžu byť aj starší ľudia, ktorí žijú v zahraničí alebo tam vlastnia majetok, a to kvôli jazykovej bariére a neznalosti administratívnych a právnych systémov. Cezhraničné situácie si môžu vyžadovať osobitné ochranné opatrenia.

Nárast počtu starších ľudí v EÚ vyvoláva osobitné obavy o bezpečnosť a ochranu, keďže sa na nich môžu zamerať organizovaní zločinci, napríklad ich navštívia doma, oslovia na ulici s podvodným úmyslom, prípadne môže dôjsť k vlámaniam, vreckových krádežiam alebo iným podvodom a zločinom.

Aby mohli starší ľudia využívať svoje práva a samostatnosť a čo najviac sa zúčastňovať sa na živote spoločnosti je potrebné, aby sa takéto situácie zraniteľnosti zohľadnili a v prípade potreby sa nimi zaoberali tvorcovia politík na všetkých úrovniach.

22 Zdroj: Online tabuľka Eurostatu ilc_peps05.

23 EÚ sa zaviazala dodržiavať Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD) s cieľom chrániť práva a dôstojnosť osôb so zdravotným postihnutím.

24 COM(2020) 696 final, 13. 11. 2020

4.3. *Primerané, spravodlivé a udržateľné dôchodkové systémy*

Opakovane sa zdôrazňuje výzva zachovania primeraných, spravodlivých a udržateľných **dôchodkov v starnúcej spoločnosti** a potreba, aby si ľudia vytvárali dodatočné úspory, a to najmä v správach o primeranosti dôchodkov, ktoré spoločne uverejňuje Rada a Komisia[25]. Ak sa neuskutočnia ďalšie reformy, s vyšším počtom dôchodcov a nižším počtom ľudí v produktívnom veku je pravdepodobné, že v záujme zabezpečenia udržateľnosti verejných financií to povedie k vyšším sadzbám príspevkov a nižším mieram náhrady príjmu. Takýto vývoj môže spôsobiť dvojité zaťaženie mladších generácií, a tým vyvoláva pochybnosti týkajúce sa medzigeneračnej spravodlivosti.

Kľúčovou odpoveďou na tieto výzvy je dlhší pracovný život. Podľa najnovšej prognózy Eurostatu týkajúcej sa obyvateľstva by index ekonomickej závislosti poproduktívnej zložky[26] v EÚ v roku 2040 zostal na rovnakej úrovni ako v roku 2020 iba vtedy, ak by sa pracovný život predĺžil do veku 70 rokov. Medzi jednotlivými členskými štátmi však existujú značné rozdiely, ktoré naznačujú, že naprieč Európou čelíme rôznym výzvam. Z prognóz vyplýva, že aby sa národný index ekonomickej závislosti poproduktívnej zložky do roku 2040 udržal na úrovni roku 2020, stačilo by štátom ako Malta, Maďarsko a Švédsko predĺžiť pracovný život len do 68 rokov, zatiaľ čo Litva a Luxembursko by ho museli predĺžiť do 72 rokov. Už v roku 2019 sa index ekonomickej závislosti poproduktívnej zložky výrazne líšil, a to od 22 v Luxembursku po 39 v Taliansku a 38 vo Fínsku[27].

Dôchodkové systémy by mohli dlhší pracovný život podporiť úpravou veku odchodu do dôchodku alebo požiadaviek na kariéru, akruálnych sadzieb alebo dávok tak, aby automaticky zohľadňovali vyššiu strednú dĺžku života. Obmedzenie **predčasného odchodu do dôchodku** na objektívne opodstatnené prípady, stanovenie všeobecného práva pracovať aj po dosiahnutí veku odchodu do dôchodku a flexibilné režimy odchodu do dôchodku môžu prispieť k primeranosti a udržateľnosti dôchodkových systémov.

Pri prijímaní reforiem zameraných na modernizáciu dôchodkových systémov je potrebné starostlivo zvážiť **logiku prerozdeľovania a spravodlivosti** dôchodkových systémov. Medzi faktory, ktoré by sa mohli zohľadniť, patrí zvyšujúce sa demografické zaťaženie budúcich generácií, spravodlivé zaobchádzanie s pracovníkmi, ktorí vstupujú na trh práce skoro, redistribučná schopnosť medzi príjmovými skupinami, ochrana prerušenia kariéry spojeného s opatrovateľskými povinnosťami v rodine a postupné ukončenie preferenčných pilierov dôchodkového systému.

Dôchodky umožňujúce dôstojnú životnú úroveň v starobe by mali byť k dispozícii tým, ktorí v budúcnosti nebudú môcť viesť dlhší pracovný život. To možno dosiahnuť napríklad dôchodkovými príspevkami, minimálnymi dôchodkami, dôchodkami v závislosti od miesta

[25] Rada a Komisia každé tri roky spoločne uverejňujú správu o starnutí obyvateľstva a správu o primeranosti dôchodkov (ďalšie vydania sa uverejnia v roku 2021).

[26] Index ekonomickej závislosti poproduktívnej zložky, ktorý sa uvádza v texte, je pomer medzi počtom osôb vo veku 65 rokov a viac a počtom osôb vo veku od 20 do 64 rokov. Hodnota je vyjadrená na 100 osôb v produktívnom veku (15 – 64 rokov).

[27] Zdroj: Online tabuľka Eurostatu proj_19np a výpočty Generálneho riaditeľstva Komisie pre regionálnu a mestskú politiku, viac informácií je k dispozícii tu.

pobytu a sociálnou pomocou zameranou na starších ľudí alebo takisto k dispozícii pre starších ľudí.

Ak by dôchodkové systémy pokrývali rôzne druhy hospodárskej činnosti, napríklad **rozšírením prístupu** pre viac druhov pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby, mohlo by to pomôcť zabezpečiť ich primeranosť a príspevkovú základňu a zmierniť nerovnosti na trhu práce. Keďže zmeny v hospodárstve a vo svete práce by mohli mať vplyv na príspevkovú základňu, členské štáty možno budú musieť spôsob financovania svojich systémov sociálnej ochrany prehodnotiť.

Občania musia byť o stave svojho nároku na dôchodok informovaní. Kvalitné, bezpečné a nákladovo efektívne **doplnkové dôchodky** vrátane celoeurópskeho osobného dôchodkového produktu (PEPP)[28], ktoré dopĺňajú zákonné piliere dôchodkového systému, môžu poskytnúť dodatočné dôchodkové sporenie. V rámci politík na uľahčenie a podporu účasti v doplnkových pilieroch dôchodkového systému by sa mali zvážiť ich fiškálne náklady a distribučný účinok a mala by sa dosiahnuť rovnováha medzi širokým a inkluzívnym pokrytím a ochrannými opatreniami proti účinkom volatility trhu na jednej strane a nákladovou efektívnosťou na strane druhej.

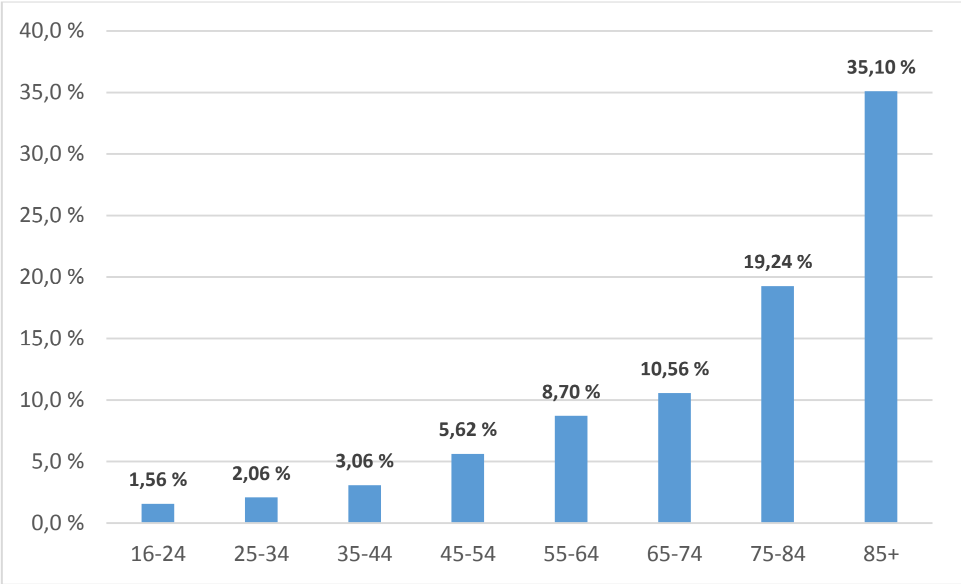
6. *Ako by bolo možné lepšie podporovať dobrovoľnícku činnosť starších ľudí a medzigeneračné vzdelávanie, a to aj cezhranične, aby sa podporila výmena vedomostí a občianska angažovanosť? Akú úlohu by mohla zohrávať digitálna platforma alebo iné iniciatívy na úrovni EÚ a pre koho by mali byť takéto iniciatívy určené? Ako by sa spoločná dobrovoľnícka činnosť mladých a starších ľudí zameraná na starších ľudí mohla spojiť do medzigeneračných iniciatív?*
7. *Ktoré služby by sa mali zaviesť alebo zlepšiť a aké priaznivé prostredie by sa malo vytvoriť, aby sa zabezpečila samostatnosť, nezávislosť a práva starších ľudí a aby sa umožnila ich účasť na živote spoločnosti?*
8. *Ako môže EÚ podporiť zraniteľné staršie osoby, ktoré nie sú schopné chrániť svoje vlastné finančné a osobné záujmy, najmä v cezhraničných situáciách?*
9. *Ako môže EÚ podporiť úsilie členských štátov o zabezpečenie väčšej spravodlivosti v systémoch sociálnej ochrany v súvislosti s generáciami, rodom, vekom a príjmovými skupinami a zabezpečiť, aby zostali zdravé z fiškálneho hľadiska?*
10. *Ako možno znížiť riziká chudoby v starobe a riešiť ich?*
11. *Ako môžeme zabezpečiť primerané dôchodky pre tie osoby (najmä ženy), ktoré veľkú časť svojho pracovného života vykonávajú neplatenú prácu (často poskytovanie starostlivosti)?*
12. *Akú úlohu by mohli zohrávať doplnkové dôchodky pri zabezpečovaní primeraných dôchodkových príjmov? Ako by ich bolo možné rozšíriť do celej EÚ a aká by bola úloha EÚ v tomto procese?*

[28] PEPP je dobrovoľný osobný pilier dôchodkového systému, ktorý sa má zaviesť v roku 2022 a ktorý spotrebiteľom ponúkne nový celoeurópsky produkt sporenia na dôchodok. Pozri nariadenie Rady (EÚ) 2019/1238 z 20. júna 2019.

5. Uspokojenie rastúcich potrieb starnúceho obyvateľstva

Hoci je stredná dĺžka zdravého života vyššia, pravdepodobnosť chorôb či zdravotného postihnutia s pribúdajúcim vekom rastie. Mnohí starší ľudia sa postupne stávajú slabými a závislými od **dlhodobej starostlivosti**.

Graf 1. Miery závislosti v EÚ[29] sa s vekom zvyšujú, roky 2015 – 2019

Zdroj: Výpočet Generálneho riaditeľstva Komisie pre hospodárske a finančné záležitosti na základe online tabuľky údajov Eurostatu hlth_silc_06.

Podpora zdravia a prevencia chorôb vo forme zdravého životného štýlu a zdravia a bezpečnosti pri práci, ako aj aktívnej účasti na spoločenskom živote môžu tieto problémy pomôcť obmedziť alebo oddialiť. Podporné politiky zamerané napríklad na obnovu mestských oblastí, revitalizáciu vidieckych oblastí a prístupnosť budov a dopravných prostriedkov môžu uľahčiť život najmä osobám so zníženou pohyblivosťou.

Hoci takéto politiky môžu pomôcť celkový problém zmierniť, starnutie a dlhovekosť budú vždy viesť k štrukturálnemu zvýšeniu celkového dopytu po službách zdravotnej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti[30]. Táto situácia sa zhoršuje v prípade niektorých vzdialených a vidieckych regiónov, ktoré zvyčajne čelia výzvam spojeným s kvalitou a rozsahom poskytovaných sociálnych služieb.

Spôsob, akým sa spoločnosti pripravujú na starnutie, musí ísť nad rámec hospodárskych otázok a kvalitných a cenovo dostupných služieb. Musíme sa zamyslieť nad tým, ako generácie spolunažívajú. Jednou z obáv je rastúce riziko **osamelosti a sociálnej izolácie** mladších aj starších ľudí, ktorú mnohí zažívajú, a nielen počas pandémie COVID-19. Hoci je

29 Poznámka: Miery závislosti sa počítajú ako päťročný priemer ročných subjektívne vnímaných dlhodobých závažných obmedzení bežných činností v dôsledku zdravotných problémov.

30 V zásadách 16 a 18 Európskeho piliera sociálnych práv sa stanovuje „právo na včasný prístup k cenovo dostupnej a ku kvalitnej preventívnej a liečebnej zdravotnej starostlivosti“ a „právo na cenovo dostupné a kvalitné služby dlhodobej starostlivosti, najmä domácu starostlivosť a komunitné služby“.

to menej viditeľné, má skutočný vplyv na naše hospodárske, sociálne a zdravotné systémy a zaslúži si pozornosť tvorcov politík.

5.1. Uspokojovanie potrieb starnúceho obyvateľstva v oblasti zdravotnej a dlhodobej starostlivosti

V dôsledku demografických zmien bude viac starších pacientov trpieť chronickými chorobami a v mnohých prípadoch viacerými chorobami. Takmer polovica osôb vo veku 65 rokov alebo viac je vnímaných ako osoby so zdravotným postihnutím alebo dlhodobým obmedzením činnosti. Okrem toho účinky zmeny klímy, prírodných katastrof a zhoršovania životného prostredia a znečistenia majú tendenciu neúmerne zvyšovať tlak na zdravie starších ľudí. Tým sa zvýši potreba **zdravotnej starostlivosti** a iných služieb starostlivosti alebo podporných služieb.

Hoci systémy zdravotnej starostlivosti aj dlhodobej starostlivosti budú musieť reagovať na zvýšený dopyt, čelia rôznym výzvam, napríklad pokiaľ ide o ich pracovnú silu, rozsah sociálnej ochrany alebo normy kvality.

Komplexná politická reakcia môže zahŕňať investície do kvalitných služieb a infraštruktúry, ako aj do výskumu a inovácií v oblasti zdravotnej starostlivosti, zabezpečenie prístupu k zdravotnej starostlivosti, poskytovanie atraktívnych pracovných podmienok na riešenie nedostatku pracovníkov a využívanie inovačných technológií na zvýšenie efektívnosti. Technologický pokrok umožňuje poskytovať určité služby a liečebné postupy novými spôsobmi a nielen v nemocniciach. Lepšie zabezpečovanie **infraštruktúry** ambulantnej a komunitnej starostlivosti nielenže poskytuje lepšiu zdravotnú a sociálnu starostlivosť, ale takisto umožňuje starším ľuďom zúčastňovať sa na spoločenských a zdraviu prospešných aktivitách.

V odvetví zdravotnej a sociálnej starostlivosti môže byť v nasledujúcich desiatich rokoch vytvorených 8 miliónov nových pracovných miest. To si bude vyžadovať viac odborníkov a zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu pracovníkov, čo sa bude riešiť najmä v rámci Paktu o zručnostiach, ktorý bol spustený v novembri 2020. Pri riešení nedostatku zdravotníckych pracovníkov by mohla zohrávať úlohu aj **cezhraničná mobilita** pracovníkov. V roku 2018 tvorili občania EÚ pracujúci v inom členskom štáte, ako je ich vlastný, takmer 5 % pracovnej sily v oblasti zdravotnej a dlhodobej starostlivosti, zatiaľ čo prisťahovalci z krajín mimo EÚ predstavovali 9,1 % tejto pracovnej sily[31]. Začlenenie problematiky zdravotnej a dlhodobej starostlivosti do existujúcich spôsobov legálnej migrácie môže takisto zlepšiť využívanie zručností migrantov v EÚ.

Očakáva sa, že počet ľudí, ktorí v EÚ-27 môžu potrebovať **dlhodobú starostlivosť**, sa zvýši z 19,5 milióna v roku 2016 na 23,6 milióna v roku 2030 a 30,5 milióna v roku 2050[32]. Spoliehať sa na neformálnych opatrovateľov už nie je udržateľné, lebo zabezpečiť pomoc rodinných príslušníkov je čoraz ťažšie, keďže rodiny majú menej detí, žijú ďalej od seba a ženy sa viac zúčastňujú na trhu práce.

---

[31] JRC, *Health care and long-term care workforce: Demographic challenges and potential contribution of migration and digital technology* [Pracovná sila v oblasti zdravotnej a dlhodobej starostlivosti: Demografické výzvy a potenciálny prínos migrácie a digitálnych technológií], https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121698.

[32] Prognózy zo správy o starnutí obyvateľstva z roku 2018.

Členské štáty čelia v oblasti dlhodobej starostlivosti spoločným výzvam, medzi ktoré patrí zabezpečenie **prístupu**, **cenovej dostupnosti** a **kvality** dlhodobej starostlivosti, ako aj primeranej **pracovnej sily**. Mnohí ľudia, ktorí potrebujú starostlivosť, k nej nemajú prístup z dôvodu nedostatočnej ponuky, vysokých nákladov a nedostatočnej sociálnej ochrany alebo poistného krytia na zabezpečenie cenovej dostupnosti. Bez primeranej sociálnej ochrany môže potreba dlhodobej starostlivosti viesť jednotlivcov k chudobe. Toto riziko treba zmierniť zachovaním fiškálnej udržateľnosti systémov v starnúcej spoločnosti.

Kvalitná dlhodobá starostlivosť je dôležitá na zabezpečenie osobnej dôstojnosti, výberu, životných podmienok aj na zabránenie zbytočným hospitalizáciám. V súčasnosti existujú v EÚ rôzne normy kvality a rôzne výklady a členské štáty sa pri zabezpečovaní kvality nachádzajú v rôznych fázach. Je dôležité poznamenať, že takisto existujú rôzne spôsoby poskytovania kvalitnej dlhodobej starostlivosti. Ponukou komunitných služieb pre starších ľudí, ktorí potrebujú dlhodobú starostlivosť, vrátane osôb so zdravotným postihnutím, sa môže podporiť ich právo na nezávislý život v komunite tak dlho, ako to bude možné. Rezidenčné alebo iné služby na druhej strane môžu zabezpečiť poskytovanie služieb starostlivosti, ktoré presahujú možnosti prostredia komunity.

Prijímanie a udržanie kvalifikovaných **pracovníkov** na prácu v oblasti poskytovania dlhodobej starostlivosti je zložité vzhľadom na nízku mzdu a náročné pracovné podmienky. Tým sa zvyšuje tlak na neformálne opatrovateľky – zvyčajne ženy –, ktoré musia vynakladať veľké úsilie o nájdenie rovnováhy medzi opatrovateľskými povinnosťami a platenou prácou, z čoho pre spoločnosť často vyplývajú náklady vo forme negatívnych dôsledkov na zdravie a životné podmienky, zníženej účasti na trhu práce či zníženého príjmu.

Ako sa zdôrazňuje v oznámení o silnej sociálnej Európe pre spravodlivé transformácie[33], rozvojom **silných systémov dlhodobej starostlivosti** sa zlepší prístup k cenovo dostupnej a kvalitnej dlhodobej starostlivosti, zabezpečí sa dôstojný život v starobe a posilnia sa pracovné príležitosti v odvetví opatrovateľských služieb. V spoločnej správe Európskej komisie a Výboru pre sociálnu ochranu, ktorá sa má uverejniť v roku 2021, sa objasní súčasný stav systémov dlhodobej starostlivosti v celej EÚ, ako aj vplyv pandémie COVID-19.

Rozsiahle zavádzanie **sociálnych a technologických inovácií**, ako je elektronické zdravotníctvo, mobilné zdravotníctvo, starostlivosť na diaľku, integrovaná starostlivosť alebo nezávislý život, by mohlo výrazne zlepšiť efektívnosť systémov zdravotnej a dlhodobej starostlivosti. Modely zdravotnej starostlivosti využívajúce monitorovanie na diaľku, najmä tie, ktoré do tímu poskytujúceho starostlivosť zahŕňajú pacientov aj rodinných príslušníkov, priniesli pacientom s chronickými chorobami jasné výhody[34].

Integrácia starostlivosti prostredníctvom úzkej spolupráce a výmeny informácií medzi odborníkmi, pacientmi a ich opatrovateľmi (vrátane neformálnych opatrovateľov) má potenciál obmedziť rastúce náklady na zdravotnú a sociálnu starostlivosť a zároveň pomôcť starším ľuďom zostať dlhšie nezávislými a zlepšovať ich životné podmienky.

---

[33] COM(2020) 14 final, 14. 1. 2020

[34] *Transforming the future of ageing* [Zmena budúcnosti starnutia], SAPEA (2019) https://www.sapea.info/wp-content/uploads/tfa-report.pdf

Na poskytovanie služieb zdravotnej a sociálnej starostlivosti, a to aj pre starších ľudí, sa čoraz viac využívajú **sociálne podniky** a neziskové organizácie (najmä vzájomné spoločnosti). Môžu byť účinné vďaka svojim miestnym koreňom a vedomostiam aj svojim výslovným sociálnym cieľom.

EÚ podporuje členské štáty pri presadzovaní systémov dlhodobej starostlivosti a reforiem prostredníctvom analytickej práce, vzájomných výmen, politických usmernení, ako aj finančných prostriedkov EÚ. Výzvy v oblasti dlhodobej starostlivosti a zdravotnej starostlivosti sa zohľadňujú aj v európskom semestri. EÚ uľahčuje koordináciu vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia, pričom chráni práva osôb pohybujúcich sa v rámci Európy vrátane ich prístupu k dávkam dlhodobej starostlivosti[35]. Niekoľko iniciatív pomôže zlepšiť situáciu neformálnych opatrovateľov a zabezpečiť primeranú odmenu v tomto odvetví, napríklad smernica o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom alebo návrh smernice o primeraných minimálnych mzdách[36]. V kontexte ochorenia COVID-19 poukázala analýza jeho vplyvu na dlhodobú starostlivosť[37] a poskytnuté usmernenia týkajúce sa zvládnutia pandémie v zariadeniach dlhodobej starostlivosti[38] štrukturálne nedostatky.

5.2. *Mobilita, pripojiteľnosť a prístupnosť*

Starnúce spoločnosti v Európe predstavujú demografický trend, ktorý v budúcnosti pravdepodobne ovplyvní modely **mobility**. Poskytovatelia verejnej dopravy sa budú musieť prispôsobiť rastúcemu počtu cestujúcich so zdravotným postihnutím alebo zníženou pohyblivosťou a investovať do bezbariérovej inteligentnej dopravnej infraštruktúry a vozidiel. S prevažne ženskou časťou staršieho obyvateľstva môže byť potrebné, aby sa mobilita viac zameriavala na osobitné potreby žien z hľadiska času a účelu cestovania, trasy a cestovnej vzdialenosti, ako aj bezpečnosti.

Automatizácia a digitalizácia dopravy môže pomôcť znížiť počet nehôd, zlepšiť cestovné a dopravné operácie, podporiť multimodalitu, znížiť spotrebu energie a znečisťovanie a optimalizovať využívanie zdrojov a infraštruktúry. Na druhej strane zároveň so sebou prinášajú výzvy pre starších ľudí, ktorí nemajú základné digitálne zručnosti alebo majú obmedzený prístup na internet. Tieto výzvy sú obzvlášť relevantné pre starších ľudí žijúcich vo vidieckych oblastiach.

Rôzne potreby a schopnosti starších ľudí by sa mali zohľadniť pri organizácii **mestskej infraštruktúry a služieb**. Mnohé mestá už vo svojich plánoch mestskej mobility zohľadňujú zdravie, rodovú rovnosť a iné aspekty. Prístupnosť prispieva k sociálnemu začleneniu. Prispôsobené riešenia v oblasti bývania a inteligentné domácnosti so senzormi a automatizovanými systémami pre elektrické spotrebiče, osvetlenie a vykurovanie môžu zvýšiť bezpečnosť starších ľudí, ktorí žijú sami, a zvýšiť trvanlivosť a opätovnú použiteľnosť produktov.

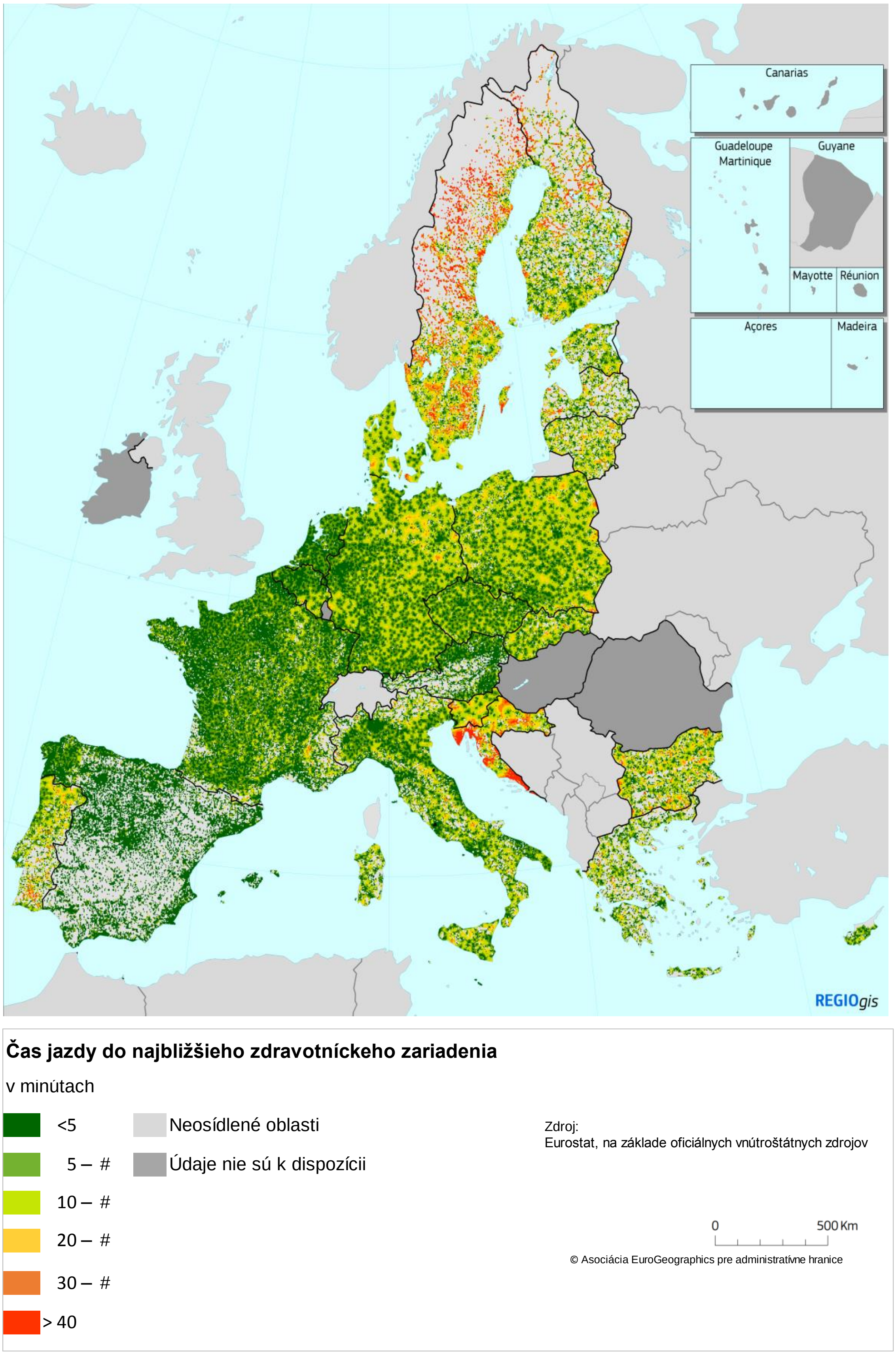
[35] Nariadenie (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004.
[36] Smernica (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 a COM(2020) 682 final, 28. 10. 2020.
[37] Spoločná správa Európskej komisie a Výboru pre sociálnu ochranu, ktorá sa má uverejniť v roku 2021.
[38] https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/surveillance-COVID-19-long-term-care-facilities-EU-EEA

5.3. Územné rozdiely v prístupe k starostlivosti a službám

Hoci väčšina krajín EÚ dosiahla univerzálne pokrytie základného súboru zdravotníckych služieb, škála služieb a miera rozdelenia nákladov sa v jednotlivých krajinách značne líšia. Účinný prístup k starostlivosti môže byť obmedzený z finančných dôvodov, nedostatku pracovníkov, dlhých čakacích lehôt a nadmernej vzdialenosti na cestovanie do najbližšieho zdravotníckeho zariadenia. Niektoré členské štáty zaznamenávajú problémy s **prístupom k zdravotnej starostlivosti** vo vidieckych a okrajových oblastiach. Tieto oblasti sú známe ako tzv. zdravotnícke púšte[39]. Regionálne rozdiely v prístupe k zdravotnej starostlivosti získali počas pandémie COVID-19 nový impulz. To isté platí pre prístup k službám dlhodobej starostlivosti a infraštruktúre.

[39] Zdroj: Online tabuľka Eurostatu: hlth_silc_21. Pozri aj mapu zdravotníckych zariadení v EÚ.

Mapa 2. Čas jazdy do najbližšieho zdravotníckeho zariadenia

Prístup starších ľudí k zdravotnej starostlivosti, najmä vo vzdialených regiónoch môžu pomôcť zlepšiť technológie. **Digitálne riešenia** zohrávajú dôležitú úlohu pri odstraňovaní nedostatkov a sú čoraz bežnejšie, napríklad v prípade telekonzultácií. Používanie takýchto nástrojov si bude vyžadovať primeranú odbornú prípravu a podporu.

Nízka hustota obyvateľstva sťažuje vidieckym obciam ponuku nákladovo efektívnej, pravidelnej a vhodnej verejnej **dopravy**, ktorá je prístupná a cenovo dostupná aj pre starších ľudí. Ak sa zatvoria miestne zariadenia, ako sú obchody, banky, zdravotná starostlivosť atď., ľudia musia za týmito službami cestovať ďalej, čo je problém, ktorý môže neúmerne postihnúť starších obyvateľov vidieka. Riešením môžu byť inovačné, komunitné, niekedy mobilné služby, ktorými sa zachová prístup k službám v oblastiach s nízkym počtom obyvateľov.

Kolónka 2. Riešenie potrieb všetkých generácií

Jednou z hlavných otázok v diskusii o tom, ako reagovať na starnutie, je medzigeneračná spravodlivosť. Výzvou je zachovať primeranú úroveň sociálnej ochrany bez toho, aby sa nadmerne zaťažilo ubúdajúce obyvateľstvo v produktívnom veku, ktorého príspevky predstavujú najväčší zdroj financovania sociálnych systémov. Nové riešenia môže ponúknuť presun daňového zaťaženia z práce na znečisťovanie, ako sa navrhuje v európskej zelenej dohode. Bez ďalších reforiem a v dôsledku zvyšujúcej sa rozmanitosti na trhu práce je menej ľudí, ktorí sú do systémov sociálnej ochrany zahrnutých a ktorí do nich prispievajú.

Udržateľnosť verejných financií sa musí pozorne monitorovať, a to najmä v prípade krajín s vysokým verejným dlhom. Celkové náklady na verejné výdavky súvisiace so starnutím obyvateľstva v súčasnosti presahujú 25 % HDP v EÚ ako celku. V *správe o starnutí obyvateľstva z roku 2018* sa predpokladalo, že tieto náklady sa do roku 2070 zvýšia o 1,1 percentuálneho bodu, pričom v 11 členských štátoch sa zvýšia o 3 percentuálne body alebo viac. Tento nárast je spôsobený najmä výdavkami na dlhodobú starostlivosť a zdravotnú starostlivosť v súlade s potrebou primerane uspokojovať potreby starnúceho obyvateľstva. Dôsledky boja proti ochoreniu COVID-19 a hospodársky vplyv opatrení na obmedzenie pohybu navyše predstavujú ďalšie výzvy.

V praxi sa však môže ukázať, že nárast výdavkov súvisiacich so starnutím obyvateľstva bude ešte vyšší, napríklad ak sa zrušia dôchodkové reformy uskutočnené v minulosti, alebo sa prijmú nové reformy, ktoré výdavky ešte zvýšia. V oblasti zdravotnej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti by technologický pokrok mohol pomôcť zlepšiť kvalitu služieb, ale môže viesť aj k vyšším výdavkom; podobne si lepší prístup k cenovo dostupnej dlhodobej starostlivosti môže vyžadovať dodatočné verejné financovanie.

Fiškálna udržateľnosť a primeranosť sú dve strany tej istej mince, keďže Európa je pevne odhodlaná presadzovať svoje vysoké sociálne normy. Politické opatrenia môžu pomôcť zosúladiť sociálnu a fiškálnu udržateľnosť predĺžením pracovného života, ako aj zvýšením pokrytia systémov sociálnej ochrany a ich prehodnotením.

5.4. Zlepšenie životných podmienok medzigeneračnou solidaritou

Rastúci podiel starších ľudí môže viesť k potrebe politík na riešenie sociálnych a emocionálnych potrieb, ako sú bezpečnosť a sociálna interakcia. Vzájomné sociálne prepojenie je obmedzené tým, že sa jednotlivé vekové skupiny sústreďujú v rôznych štvrtiach a regiónoch podľa preferencií v súvislosti s bývaním, ktoré závisia od momentálnej fázy ich života. Mladí študenti

zvyčajne inklinujú k centrám miest, mladé rodiny sa usadzujú na predmestiach, zatiaľ čo starší ľudia sa sťahujú do redšie osídlených oblastí vzdialenejších od centier miest. Tieto modely pohybu podľa veku[40] môžu mať vplyv na **medzigeneračnú súdržnosť**.

Odhaduje sa, že približne 30 miliónov dospelých v EÚ sa často cíti **osamelých[41]**. Osamelosť ovplyvňuje všetky vekové skupiny. S vyššou mierou osamelosti sú spojené faktory ako zlý zdravotný stav, nepriaznivá ekonomická situácia a život osamote.

Kríza spôsobená ochorením COVID-19 poukázala na všeobecný význam **duševného zdravia**. Obmedzenie pohybu malo významný vplyv na veľmi starých, slabých ľudí, ktorí žijú v rezidenčnej starostlivosti a ktorí často nemajú prístup k digitálnej komunikácii alebo zručnosti na jej využívanie. Investície do digitálnych zručností, rozvoja komunít a medzigeneračnej súdržnosti môžu zabrániť zhoršeniu duševného zdravia a životných podmienok a znížiť nerovnosti.

Zdraví starší ľudia sú schopní významne prispievať k vytváraniu sociálnej a hospodárskej hodnoty v našej spoločnosti. Nevyužitie ich kognitívnych zručností nielen zhoršuje ich duševné a fyzické zdravie a životné podmienky, ale zároveň je to premárnená príležitosť pre komunitu.

Existuje rastúca, hoci stále novovznikajúca, tendencia zriaďovať **viacgeneračné domy**, niekedy vo forme bytových družstiev, v rámci ktorých sa starším obyvateľom poskytuje spoločnosť, mladším obyvateľom sa sprostredkúvajú zručnosti a vedomosti a všetci môžu ťažiť z cenných sociálnych interakcií.

13. *Ako môže EÚ podporiť úsilie členských štátov o zosúladenie primeraného a cenovo dostupného pokrytia zdravotnej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti s fiškálnou a finančnou udržateľnosťou?*
14. *Ako by mohla EÚ podporiť členské štáty pri riešení spoločných výziev v oblasti dlhodobej starostlivosti? Aké ciele a opatrenia by sa mali sledovať prostredníctvom politického rámca EÚ zameraného na výzvy, ako sú prístupnosť, kvalita, cenová dostupnosť alebo pracovné podmienky? Čo treba zohľadniť v prípade oblastí s nízkou hustotou obyvateľstva?*
15. *Ako môžu starší ľudia využívať výhody digitalizácie mobility a zdravotníckych služieb? Ako možno zlepšiť prístupnosť, dostupnosť, cenovú dostupnosť a bezpečnosť možností verejnej dopravy pre staršie osoby, najmä vo vidieckych a vzdialených regiónoch?*
16. *Sme pri tvorbe našich politík dostatočne vedomí príčin a dôsledkov osamelosti? Aké opatrenia by sa mohli prijať, aby sa zabránilo osamelosti a spoločenskej izolácii starších ľudí? Akú podporu môže poskytnúť EÚ?*
17. *Akú úlohu môže zohrávať viacgeneračný život a bývanie v mestskom a vidieckom plánovaní pri riešení problémov spojených so starnutím obyvateľstva? Ako by ho bolo možné lepšie využiť?*

[40] JRC, *Demographic landscape of EU territories — challenges and opportunities in diversely ageing regions* [Demografická situácia území EÚ – výzvy a príležitosti v rozmanito starnúcich regiónoch], https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123046.

[41] JRC, Politický prehľad: *Loneliness – an unequally shared burden in Europe* [Osamelosť – nerovnomerne rozdelená záťaž v Európe], 2019.

6. Výhľad

Starnutie a s ním spojené výzvy a príležitosti sú prítomné vo všetkých fázach nášho života, mení sa však naša perspektíva. Pre mnohých mladých ľudí je v súčasnosti ťažké vstúpiť na trh práce a súčasná kríza spôsobená ochorením COVID-19 situáciu ešte zhoršila. Z dlhodobého hľadiska má perspektíva dlhšej strednej dĺžky života dnešných mladých ľudí v porovnaní s generáciou ich starých rodičov vplyv na mnohé rozhodnutia, ktoré prijímajú, okrem iného pokiaľ ide o vzdelávanie, pracovný život či prerušenie kariéry. To má zase vplyv na ich zdravie a ich miesto v hospodárstve a spoločnosti. Na druhej strane v príspevkoch, potrebách a očakávaniach dnešných starších ľudí sa odráža ich životná skúsenosť. Všetci spolu tvoria súčasť spoločnosti a hospodárstva, ktoré musí zabezpečiť prosperitu, priaznivý vývoj a životné podmienky pre všetkých svojich členov. Riešenie výziev a príležitostí starnutia je preto tak individuálnou ako aj kolektívnou zodpovednosťou.

Ako sa uvádza v tejto zelenej knihe, existuje mnoho spôsobov, ako predchádzať negatívnym dôsledkom starnutia na našu spoločnosť alebo ich obmedziť. Patrí medzi ne podpora zdravého a aktívneho starnutia, zvyšovanie odolnosti našich zdravotných systémov a systémov starostlivosti, zlepšenie výkonnosti trhu práce, modernizácia sociálnej ochrany a podpora legálnej migrácie a integrácie ako súčasť súboru politík, úsilie o vyššiu produktivitu a efektívnosť vo všetkých oblastiach.

EÚ môže negatívnym dôsledkom starnutia čeliť tým, že zapojí mladých a starších ľudí, bude podporovať medzigeneračnú solidaritu a zodpovednosť pomocou podporných politík a zároveň bude lídrom v rozvoji dynamickej spoločnosti, ktorá bude ľuďom oporou.

Mechanizmus na podporu obnovy, ktorý je kľúčovým nástrojom obnovy v rámci nástroja NextGenerationEU, má v tomto smere podporovať členské štáty a umožniť im zvýšiť ich potenciál hospodárskeho rastu, vytvoriť nové pracovné miesta a zaistiť hospodársku a sociálnu odolnosť pri prekonávaní súčasnej krízy. NextGenerationEU je zároveň prostriedkom medzigeneračnej podpory a spravodlivosti, ktorý uľahčuje udržateľné oživenie hospodárstva v strednodobom aj dlhodobom horizonte, z ktorého by mali mať prospech budúce generácie, pričom kombinuje ambiciózne reformy a investície členských štátov.

Starnutie však nie je len o udržateľnom raste a sociálnom štáte. Ide aj o našu spoločnosť ako celok a o to, akú máme interakciu medzi generáciami. Súbežne s našou politickou reakciou na sociálno-ekonomický vplyv starnutia musíme diskutovať aj o tom, ako zabezpečiť, aby sa na živote v našej spoločnosti mohli zúčastňovať všetci. To si vyžaduje do diskusie aktívne zapojiť mladých aj starších ľudí.

Koniec koncov diskusia o politikách zameraných na riešenie výziev a príležitostí spojených so starnutím je rovnako bezprostredným, ako aj dlhodobým riešením. Vyžaduje si to výhľadové úvahy o dôsledkoch a alternatívach v rámci tejto demografickej zmeny v EÚ, ako aj o jej vplyve na úlohu Európy vo svete. Takéto úvahy o budúcnosti by mohli prispieť k diskusii a podporiť dlhodobé udržateľné politické rozhodnutia v prospech všetkých vekových skupín.

AKO SA ZAPOJIŤ DO DISKUSIE

Touto zelenou knihou sa začína 12-týždňová verejná konzultácia. Komisia zohľadní všetky príspevky vo svojej budúcej práci a poskytne spätnú väzbu k výsledkom. Svoj príspevok zašlite prostredníctvom elektronického formulára, ktorý nájdete na tejto adrese:
https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12722-Green-Paper-on-Ageing

Použitie elektronického formulára uľahčí spracovanie vašich názorov. Svoj príspevok môžete zaslať aj písomne na túto adresu:

Green paper on ageing
SG.E.3
BERL 06/270
European Commission
1049 Brussels
Belgicko